

Sovětské vojenské umění v závěru války v Evropě

35 let uplynulo od doby, kdy Sovětská armáda splnila významné vojenskopolitické cíle závěrečného období války na evropském kontinentu.

Výsledky válečné činnosti v roce 1945 svědčí o stále rostoucí úrovni teorie a praxe sovětského vojenského umění. Všechny strategické operace sovětských ozbrojených sil byly charakterizovány rozhodností cílů a vysokou efektivností. Na berlínském, východopruském, vídeňském a pražském směru rozdrtila sovětská vojska velmi silná uskupení nepřítelů a obsadila území s nejdůležitějšími ekonomickými a politickými centry (východní Prusko, slezský průmyslový prostor, naleziště ropy v Maďarsku a Rakousku). To mělo za následek podstatné oslabení ekonomického a válečného potenciálu fašistického Německa. V závěrečném období války v Evropě vedla sovětská vojska hlavní úder na berlínském směru. Byl nejkratší k vyjití sovětských vojsk k Berlínu, jehož ovládnutí mělo nejdůležitější vojenskopolitický význam. Na tomto směru vedla největší strategické útočné operace. Sovětská vojska v jejích průběhu, v rámci plnění svého internacionálního poslání, v krátké době osvobodila spoje-

necké Polsko, pronikla na nepřátelské území a rychle zničila velké uskupení nepřítelů u Berlína. Tak dosáhla cílů, které stanovil Hlavní stan vrchního velení: dokončit porážku ozbrojených sil fašistického Německa a přinutit je k bezpodmínečné kapitulaci, zcela osvobodit z otroctví národy střední a jihovýchodní Evropy.

Vítězství nad zkušeným, silným a zákeřným nepřítelem dosáhla sovětská vojska v důsledku současného vedení strategických operací na frontě od Baltského moře po Drávu. Vedla útok nepřetržitě až do úplného zničení nepřítelů. Zničila celkem 98 nepřátelských divizí, 56 divizí zajala, 93 divizí se vzdalo v souvislosti s podepsáním bezpodmínečné kapitulace.

Od 12. ledna do 8. května sovětská vojska prošla v bojích na západ více než 800 km — od Visly po Labe. Obsadila východní Prusko, východní a západní Pomořany, polovinu středního Německa a Berlín. Osvobodila Polsko, Československo, Maďarsko a část Rakouska. Německý národ byl zbaven fašistického jha. Jugoslávská armáda zcela vyhnala okupanty za hranice své země. Úspěchy sovětských zbraní byly rozhodujícím faktorem při získání svobody albánského lidu.

Zvláštností strategického útoku Sovětské armády v roce 1945 bylo současné zahajování mohutných útočných operací a nepřetržitost jejich vedení v průběhu celého tažení. To bylo možné v důsledku podstatného zkrácení délky sovětsko-německé fronty a další změny poměru sil ve prospěch sovětských vojsk. Takový

způsob vedení strategického útoku byl výjimečně účinný, protože neumožnil nepříteli manévrovat zálohami.

Za viselsko-oderskou operací a v průběhu východopruské operace vedla sovětská vojska bez přestávky nebo jen po krátké přestávce východopomořanskou, dolno a hornoslezskou, potom berlínskou

a pražskou operaci. Vedení hlubokých postupných strategických operací v rámci jednoho tažení je názorným svědectvím o mohutné síle sovětských ozbrojených sil, o zralosti a mistrovství sovětského Hlavního velení. To zabezpečilo včasné rozpracování plánů dalších operací a určení úkolů frontům, vytváření úderných uskupení v krátké době na nových směrech a jejich zásobování materiálem. Tento nejrozhodnější a nejučinnější způsob bojové činnosti měl za následek hluboké rozetnutí strategické fronty nepřítele na několika směrech a ve svém důsledku vedl k urychlení jeho zničení.

Důležitou úlohu při plnění úkolů vojsky (tak jako i dříve) měla **správná volba směru hlavního úderu, dále racionální rozdělení sil a prostředků na jednotlivé strategické směry**. Např. ve východopruské operaci umožnila dovedná volba směru hlavního úderu sovětským vojskům v krátké době odříznut celé uskupení nepřítele od centrálních prostorů fašistického Německa, rozdělit je a v dalším zničit po částech. Ve viselsko-oderské a berlínské operaci byl směr hlavního úderu totožný s plánovaným směrem hlavního úderu tažení. Sovětská vojska jej vedla ve středním úseku fronty, proti mohutnému strategickému uskupení nepřítele, po jehož zničení vznikla perspektiva obsadit hlavní město Německa Berlín. Vytvoření převahy sil a prostředků v krátké době na tomto směru zabezpečilo dosažení plánovaných vojenskopolitických cílů. Současně velení úderu na vídeňském směru mělo za následek zničení mohutných sil na jižním křídle sovětsko-německé fronty a na pražském směru k obklíčení velkého uskupení nepřítele v Československu a k jeho dalšímu zajištění.

Cílevědomému a rozhodnému charakteru sovětské strategie plně odpovídaly **formy vedení operací**, např. rozdělování strategické fronty nepřítele s následným obklíčením a zničením izolovaných uskupení, včetně záloh přesunutých z jiných úseků. Např. ve východopruské, viselsko-oderské, berlínské a v dalších operacích zničila sovětská vojska nejen hlavní síly nepřítele, ale i značnou část jeho záloh.

V roce 1945 došlo k dalšímu **zkrácení délky trvání strategických operací**. Tak např., jestliže v roce 1944 se pohybovala délka trvání většiny strategických operací od 45 (lvovsko-sandoměřská) do 85 dní (zničení nepřítele na pravobřežní Ukrajině), pak v roce 1945 délka trvání velkých operací, kromě východopruské, nepřevyšovala 23–30 dní a pražské jen 6 dní.

Délka trvání východopruské operace (103 dny) závisela na několika důvodech.

V první řadě hlavním silám skupiny armád „střed“ se podařilo odejít do prostoru Königsbergu a jeho opevněných postavení.

Za druhé byl nepřítel blokován jen z pevniny, ale po moři byl zásobován municí, PHM a dalším materiálem. To bezpochyby zvyšovalo jeho možnosti k odporu.

Konečně sovětská vojska, která měla v minulých bojích velké ztráty, byla nucena postupně ničit uskupení nepřítelé, který se bránil v opevněných prostorech.

Hloubka strategických operací se pohybovala od 120 do 500 km. Zvláštností bylo to, že hloubka operací většinou závisela nejen na bojových možnostech vojsk v útoku, ale také na vzdálenosti prostoru, který měla obsadit. Tak např. hloubka vídeňské a pražské operace závisela na vzdálenosti hlavního města Rakouska a Československa od čáry dotyku vojsk sovětsko-německé fronty, východopruská a východopomořanská operace na vzdálenosti pobřeží Baltského moře. V berlínské operaci byl omezen útok sovětských vojsk čarou řeky Labe, kde mělo dojít ke střetnutí se spojení.

Rozhodnost tempa útoku strategických operací v roce 1945 byla vyšší než operací v roce 1944 v celku. Střední tempo útoku v závěrečném období války dosahovalo 25 km (střední tempo tankových armád za 24 hodin od 20 do 40 km, a ve viselsko-oderské operaci dosahovalo maximálně 50–70 km). Zvláštností používání tankových armád bylo to, že po jejich zasazení do sražení působily zpravidla ve značném odtržení od vševojskových svazů (většinou ve vzdálenosti 50–80 km).

Hromadné používání tankových svazů a svazků mělo významnou úlohu při dosahování operačních a strategických cílů. V celé řadě frontových operací bylo použito po několika tankových armádách, samostatných tankových a mechanizovaných sborech. Např. ve viselsko-oderské a berlínské operaci měl 1. běloruský a 1. ukrajinský front po dvou tankových armádách a po 2–4 samostatných tankových a mechanizovaných sborech. Zvláště tato vojska za podpory letectva byla rozhodující silou při dosahování vysokého tempa útoku. Vzhledem k jejich úderné síle a pohyblivosti probíjela se rozhodným způsobem do operační hloubky obrany nepřítele, vycházela do boků a týlu jeho uskupení. Smělá a dovedná činnost tankových svazů a svazků ztěžovala nepříteli manévry zálohami a vytvářela výhodné podmínky pro jejich zničení po částech.

Takové operace roku 1945 jako východopruská, berlínská a pražská jsou příkladem bojové činnosti vedené k obklíčení mohutných uskupení nepřítele.

Způsoby obklíčení v roce 1945 byly různé. Ve východopruské operaci došlo k odříznutí celého uskupení nepřítele způsobem obchvatného úderu z prostoru dolního toku řeky Narev ve směru na Elbing. V průběhu útoku dvou frontů byly zatlačeny značné síly nepřítele k moři a jejich rozdělení a zničení fakticky uskutečnila armáda jednoho frontu.

Novinkou při ničení německých fašistických vojsk ve východopruské operaci bylo to, že odříznuté a na tři části rozdělené uskupení ničila sovětská vojska postupně. Uvolněné sovětské síly byly potom přeskupeny na druhý směr do prostoru Königsbergu. Dlouhotrvající ničení obklíčeného nepřítele v Poznani, Breslau, Budapešti a v dalších městech můžeme vysvětlit tím, že k dokončení zničení vojsk sovětské vedení vyčlenilo malé síly, že vojska měla potíže při vedení bojové činnosti. Ze stejných důvodů a kromě toho i proto, že nepřítel dostával posily po moři, kladly dlouhotrvající odpor obklíčené divize na baltském pobřeží. Obklíčení strategických uskupení nepřítele v berlínské a pražské operaci, rozdělení a následné jejich zničení vedly v operační hloubce 2—3 fronty současně. Přitom zpravidla s obklíčením nepřítele bylo plánováno také jeho rozdělení. To umožňovalo jeho zničení v krátké době.

Terénní podmínky, které umožňovaly vést hluboké údery ve viselsko-oderské operaci a snaha dosáhnout vysokého tempa útoku, byly pro Sovětské velení základem k **vedení mohutných roztrávacích úderů** ve směru na Poznaň, Breslau a Krakov s cílem rozdělit strategickou frontu nepřítele. Ve východopomořanské operaci bylo dosaženo rozdělení obrany nepřítele hlubokými údery dvou frontů s vyjitím k moři.

Tyto formy jsou charakteristické pro většinu strategických operací v roce 1945. Sovětská vojska je zahajovala zpravidla průlomem obrany nepřítele mohutnými údernými uskupeními současně na několika směrech. Následné hluboké vklínění sovětských vojsk vedlo k dělení a rozdělení fronty nepřítele na celou řadu samostatných úseků. To vytvářelo podmínky k rozvíjení útoku úderných uskupení na sbíhavých směrech s cílem obklíčit jak strategická [ve východopruské, berlínské, pražské operaci], tak také operační [ve viselsko-oderské, východopomořanské a dalších operacích] uskupení fašistických vojsk.

Při přípravě operací a dosažení konečného vítězství měly velký význam **strategické zálohy a dovedné jejich soustředování v rozhodujícím čase na nejdůležitějších směrech.** Za řízení Hlavního stanu vrchního velení byly včas vytvářeny silné zálohy osob, výstroje, munice, dopravních prostředků a spojovacích prostředků.

Zvláštností operací v roce 1945 bylo **současné rozvíjení úderných uskupení vojsk na všech strategických směrech.** Proto většina armád, které byly v záloze Hlavního stanu, byla předána frontům již v období přípravy k útoku. Nově vytvořené strategické zálohy byly používány hlavně k rozvíjení útoku na hlavním — berlínském směru. To zabezpečovalo udržovat značnou převahu sil a prostředků nad nepřítelem a dosáhnout významných výsledků, které v dalším rozhodujícím způsobem ovlivnily průběh ozbrojeného zápasu na jiných strategických směrech, a to nejen na sovětsko-německé, ale na západní frontě.

Zesílení frontů zálohami a vytvoření úderných uskupení na nových směrech bylo spojené s potřebou uskutečnit velké přesuny vojsk. Zvláště značných rozměrů dosáhly při přípravě lednového útoku, kdy mnohé svazky byly přesunovány na sta, dokonce i na tisíce kilometrů.

Hlavní stan vrchního velení při **uskutečňování rozsáhlých přeskupení** vytvářel převahu sil a prostředků nad nepřítelem na směrech hlavních úderů. Mezi charakteristické rysy organizace a uskutečnění přeskupení patřily: přemísťování vojsk a techniky v omezených lhůtách a na velké vzdálenosti, pružnost manévru záloh a dovedné soustředování sil v rozhodujícím čase a na nejdůležitějším směru. Tomu napomáhala nadvláda sovětského letectva ve vzduchu.

V roce 1945 dosáhlo sovětské velení efektivní **strategické součinnosti** uskupení ozbrojených sil na různých úsecích fronty. Organizoval ji Hlavní stan již při přípravě dokončovaného tažení v Evropě a nepřetržitě ji udržoval v jejím průběhu. Přesně bylo sladěno úsilí vojsk na všech směrech, stanoven čas zahájení útoku, směry hlavních a pomocných úderů a lhůty vyjít do určených prostorů. Při organizaci součinnosti věnoval Hlavní štáb zvláštní pozornost sladění činnosti frontů ve prospěch zabezpečení úspěchu vojsk na hlavním směru.

Za vedení útoku v lednu a únoru se uskutečňovala součinnost formou vedení současných úderů na frontě mezi Baltickým mořem a Dunajem. Např. nepřítel v Polsku byl zničen současně s aktivní činností sovětských vojsk ve východním

Prusku a v Karpatech. Při dosažení plánovaných cílů na středním úseku měla důležitý význam i úspěšná bojová činnost v prostoru Budapešť a jezera Balaton.

Strategická součinnost mezi druhy ozbrojených sil byla zpravidla organizována ve prospěch pozemních vojsk. Součinnost dálkového letectva s pozemními vojsky se uskutečňovala formou jeho působení na letiště, komunikační uzly, velké týlové objekty nepřítele, častěji však k zesílení úderů leteckých armád frontů. K podpoře činnosti frontu se velmi často vyčleňovalo několik leteckých armád. Součinnost s vojsky PVO státu byla organizována způsobem obrany objektů frontového týlu. Tento způsob umožňoval využívat frontové prostředky PVO k bezprostřední obraně vojsk.

V závěrečném období války v Evropě byly dále rozvinuty zkušenosti z **koaliční strategie**. V podstatě se nezměnila. Tak jako dříve, nejdůležitější otázky řešili nejvyšší představitelé států osobní korespon-

dencí a v nejdůležitějších obdobích válečných událostí organizační konferencí vedoucích činitelů velmocí za účasti představitelů generálního štábu sovětských ozbrojených sil a výborů náčelníků štábů spojenců. Uskutečňovala se i dvoustranná a mnohostranná setkání náčelníků štábů nebo jejich zplnomocněných představitelů. Neustále pracovaly vojenské a hospodářské mise těchto států.

Jiný charakter měla součinnost Sovětské armády se spojeneckými vojsky, která bojovala na sovětsko-německé frontě (útvary a svazky Bulharska, Československa, Polska a Rumunska). Součinnost se vyznačovala hlubokým vzájemným chápáním, vojenskou operativností a bojovou efektivností. Sklaďování úsilí se uskutečňovalo s využíváním stálého představitelů, osobních setkání vedoucích funkcionářů a korespondencí mezi nimi, přímých kontaktů velitelů (náčelníků) součinností vojsk. To zabezpečovalo jednotu chápání operačních úkolů a cílevědomé vedení v průběhu společné činnosti.

Značné zvýšení počtů vojsk frontů a armád, větší množství soudobých druhů pěchotních zbraní, dělostřelectva, tanků, letounů, bohaté bojové zkušenosti velitelského sboru — to vše podstatně ovlivňovalo **rozvoj a zdokonalování operačního umění a taktiky Sovětské armády**.

Pro frontové a armádní útočné operace bylo charakteristické: zkrácení délky jejich trvání, rozhodnost cílů, použití různých forem operačního manévru a zvýšení výslednosti. Fronty soustřeďovaly své úsilí na jednom operačním směru a **průlomem** vedly na 1—3 úsecích. Na úseky průlomu, které činily 10—15 % celkového útočného pásma frontů, se vyčleňovalo 50—70 % střeleckých svazků, 70—80 % dělostřelectva, 80—100 % tanků a SHD a zpravidla všechno letectvo. To zabezpečovalo vytvoření vysokých hustot sil a prostředků, značnou převahu nad nepřítelem a umožňovalo prolamovat taktickou hloubku obrany za 1—2 dny. Charakteristickým rysem operačního umění v roce 1945 bylo vytvoření silných úderů uskupení frontů a armád v krátké době. To můžeme vysvětlit rostoucími manévrovacími možnostmi všech druhů vojsk a rychlým přeskupováním operačních a strategických záloh.

Po průlomu taktické hloubky obrany nepřítele sovětská vojska **rozvíjela úspěch v operační hloubce**. K tomu široce využí-

vala všech druhů pozemních vojsk a letectva, zvláště tankové svazy a svazky. Tato vojska a také druhé sledy a zálohy měly rozhodující úlohu při vedení útoku bez zastávky, při pronásledování, průlomu obranných postavení nepřítele z chodu, při ničení jeho odcházejících svazků a přisunovaných záloh.

Zvláštností mnoha operací v roce 1945 bylo **pronásledování** vedené ve vysokých tempech a do velké hloubky. V důsledku toho byl nepřítel zbaven možnosti využívat předem připravené prostory (čáry). Jeho zálohy ničila po částech sovětská rychlá vojska a letectvo již do doby jejich příchodu k čáře dotyku. Nejúčinnější bylo pronásledování nepřítele ve viselsko-oderské operaci. Začínalo druhý až třetí den útoku a trvalo nepřetržitě až do doby vyjití vojsk k Odě. Hlavní úlohu přitom měly rychlé skupiny frontů a armád, letectvo a silné předsunuté odřady svazů a svazků v útoku.

V průběhu útočných operací **sovětská vojska úspěšně překonávala mnohé vodní překážky, a to nejčastěji z chodu**. Přechod zpravidla začínala rychlá vojska a předsunuté odřady střeleckých svazků. Jejich úspěch zabezpečovaly hlavní síly vševojskových armád s posilovými prostředky, které se rychle přepravily na obsazená předmostí. Sovětská vojska zdokonalovala dále zkušenosti z **překonávání**

vední překážky s plánovanou přípravou. Zvláště velký význam při překonávání vodních překážek mělo dělostřelectvo, ženijní vojsko a speciálně připravené první sledy střeleckých vojsk. Úspěch do značné míry závisel na:

- umlčení palebných prostředků nepřátelské obrany na protilehlém břehu;

- včasné přípravě přepravních prostředků a vybudování přepravišť;

- rychlém soustředění sil a prostředků na předmostích, obsazených prvními sledy;

- dovedném využívání možností válečného říčního loďstva vševojskovými veliteli;

- účinné podpoře vojsk, která bojují o rozšíření předmostí, jejich přikrytí ve vzduchu a na účinnosti palby dělostřelectva.

Sovětská vojska, která široce využívala získaných zkušeností, značně obohatila teorii a praxi **organizace a vedení bojové činnosti o velká města.** Většinou je obsazovala rychlými vojsky v důsledku jejich smělého obehnutí, překvapivým vyjitím velkých sil k městu a rozhodnou ztečí z několika směrů. Taková činnost umožňovala v rychlých bojích zničit posádky nepřite-

le a přitom se vyhnout velkému zničení měst. Při útoku na města plnily rozhodující úkoly střelecké jednotky, zesílené tanky, dělostřelectvem a ženisty, za podpory dělostřelectva a letectva.

Obranné operace frontů a armád v roce 1945 nebyly častým jevem. Většinou přecházela sovětská vojska do obrany v závěrečném období operace, hlavně k upevnění obsazených prostorů, k přípravě další útočné operace a k odražení protiúderů nepřítele. Mezi zvláštnosti v činnosti sovětských vojsk patřily:

- pevnost;

- vysoké umění při organizování protitankové obrany;

- zvýšená aktivnost a odolnost obrany na základě rychlého budování nových obranných postavení a pásem v hloubce jejich včasného obsazení vojsky a rychlého seskupení útvarů a svazků na ohrožené úseky, zvláště protitankových prostředků.

Nadvláda sovětského letectva a jeho mohutné údery na uskupení nepřítele v útoku do značné míry zvyšovaly pevnost obrany a vytvářely výhodné podmínky k uskutečňování manévru.

Taktika Sovětské armády se rozvíjela v důsledku vlivu neustálé rostoucího vybavení útvarů a svazků nejnovější bojovou technikou, dalšího růstu mistrovství vojáků a důstojníků a upevnění jejich morálně bojových kvalit. To umožnilo útočit ve vysokých tempech, ve značném rozsahu, manévrovat na bojišti a dosahovat rozhodného zničení nepřátelských uskupení. Rostoucí bojové možnosti sovětských vojsk měly vliv na **zvětšení hloubky úkolů střeleckých divízi a sborů při průlomu** připravené obrany nepřítele do 20 až 25 km. Současně šířka pásem útoku na směrech hlavního úderu se o něco zmenšila a nebyla větší než 1,5–3 km pro divízi a 3–5 km pro sbor. **Zvětšení hustoty sil a prostředků** na 6–8 střeleckých praporů, 230–300 děl a minometů, 25–40 tanků a SHD přímé podpory pěchoty, 2–3 ženijní prapory na 1 km úseku průlomu, vytvořilo vhodné podmínky pro zkrácení délky trvání dělostřelecké přípravy, zvětšení hloubky současného umlčování obrany nepřítele a průlom jeho taktické hloubky obrany za 1–2 dny.

Průlom obrany byl nejsložitějším a nejtěžším obdobím operace, protože vojska v útoku musela překonávat vybudovaná

postavení taktické hloubky obrany, umlčovat systém palebných prostředků a ničit bojové sestavy vojsk nepřítele. Úspěch průlomu zpravidla předurčoval vývoj celé operace. Obrana byla prolamována sladěným úsilím útvarů a svazků všech druhů vojsk. Vytvoření vysokých hustot sil a prostředků na úsecích průlomu umožnilo rozhodným způsobem ničit nepřítele do celé hloubky jeho bojové sestavy. Dokonalá příprava útoku v útvarcích a svazcích bezprostředně v terénu umožňovala konkrétněji určovat vojskům bojové úkoly a organizovat přesnou součinnost pěchoty, tanků, dělostřelectva, ženijních vojsk a letectva do celé plánované hloubky.

Dále byly zdokonaleny **způsoby průlomu opevněných prostorů.** Průlom byl veden metodou postupného ničení připravených pevnůstek se současným ničením polních vojsk přikrytí nepřítele. K blokování a ničení připravených pevnůstek (palebných objektů) byly vytvářeny úderné skupiny a odřady ve složení střeleckých, dělostřeleckých, tankových, ženijních a ohňometných jednotek. K průlomu zvláště silných opevnění nepřítele, jako např. v prostoru Königsbergu, bylo orga-

nizováno předběžné období bojení. V průběhu tohoto období soustřeďovalo letectvo a dělostřelectvo úderu na připravené palebné objekty.

Rozhodující úlohu při **nepřetržitém pronásledování** nepřítele do velké hloubky měly mechanizované a tankové svazky, dále speciálně vytvářené zesílené předsunuté oddáky střeleckých divízií sboru a armád. Při postupu do velké hloubky rozdělávaly odcházející útvary nepřítele na malé skupiny, obklíčovaly a ničily je, předcházely zálohy nepřítele při zaujímání připravených obranných postavení v týlu. K dosažení vysokého tempa útoku napomáhala rozhodná a iniciativní činnost sovětských útvarů a svazků v průběhu pronásledování, těsná součinnost mechanizovaných a tankových vojsk se střeleckými vojsky a letectvem.

Obranná činnost sovětských vojsk byla charakterizována vysokým stupněm organizovanosti, mohutností palby, rozhodným manévrem útvarů a svazků z prostoru, kde nepřítel nevyvíjel aktivní činnost, na ohrožené směry a smělymi protiztečením. Vojska přitom využívala výhodných terénních podmínek, budovala hluboký systém zákopů, spojovacích zákopů, záatarů. To zvyšovalo odolnost a pevnost obránců, ulehčovalo manévr sil a prostředků, chránilo vojska a bojovou techniku před dělostřeleckou palbou a úderu letectva nepřítele. Při odražení jeho útoku mělo rozhodující úlohu dělostřelectvo. Hromadné úderu německých tankových svazků úspěšně odrážely síly a prostředky hluboce členěné protitankové obrany sovětských vojsk. Velký význam měly protitankové opěrné body a dělostřelecké protitankové zálohy. Jejich rozsáhlé použití, zejména např. v balatonské operaci, podstatně napomohlo zmaření protiútku nepřítele.

Taktika útočné a obranné činnosti Sovětské armády v roce 1945 v celku se **vyznačovala**

- zdokonalováním způsobů organizace průlomu obrany nepřítele,
- pronásledováním jeho odcházejících útvarů,
- dobýváním měst,
- udržováním nepřetržité součinnosti mezi pěchotou, tanky, dělostřelectvem a letectvem do celé hloubky boje,
- vybudováním silné a nepřekonatelné obrany v krátké době,

— rozvojem umění vedení manévru jak v útoku, tak i v obraně,

— pružným velením útvarů a svazků na bojišti.

Hlavním úkolem sovětského **letectva** byl i nadále boj za udržení nadvlády ve vzduchu a společná činnost s pozemními vojsky. Základem zdokonalování způsobů bojového použití letectva bylo

— rozhodné soustřeďování jeho sil na směru hlavních úderů v tažení a operacích,

— zvyšování efektivnosti jeho činnosti při průlomu nepřátelské obrany proti objektům hlubokého operačního týlu nepřítele a boje s jeho zálohami,

— udržováním těsné součinnosti s rychlými vojsky a jejich doprovod v operační hloubce.

To vyžadovalo soustřeďování značných sil letectva na omezených úsecích průlomu obrany nepřítele. Převaha sovětského letectva umožnila ve větším rozsahu přejít k vedení hromadných úderů silami bombardovacího letectva v sestavě divize až sbor. Došlo ke zdokonalování leteckého doprovodu rychlých vojsk. Přitom metoda operačního podřízení svazků bitevního a stíhacího letectva velitelům tankových armád, tankových a mechanizovaných sborů usnadňovala udržovat těsnou součinnost.

V operacích Sovětské armády měla velký význam **vojska PVO státu**. Současně s obranou nejdůležitějších ekonomických prostorů a administrativních center, byla značná část sil a prostředků použita k obraně železničních a vodních komunikací a dalších objektů týlu frontu. Svazky protiletadlového dělostřelectva a stíhacího letectva PVO státu se zúčastnily vzdušné blokády obklíčených vojsk nepřítele v Budapešti, Poznani, Breslau a v dalších městech. Jen berlínské operace se zúčastnily tři sbory PVO státu s celkovým počtem 1740 protiletadlových děl, 1300 protiletadlových kulometů, 323 protiletadlových světlometů a 235 letounů stíhacího letectva. Základem zdokonalování způsobů bojového použití sil a prostředků vojsk PVO státu byly:

— princip vysokého soustřeďování těchto sil a prostředků ke spolehlivé obraně hlavních objektů týlu,

— těsná součinnost s PVO frontů,

— rozhodný manévr protiletadlového dělostřelectva a stíhacího letectva s cílem vytvořit vysoké hustoty na nejdůležitějších směrech.

Pro práci **orgánů týlu** v roce 1945 bylo charakteristické

— smělé přiblížení všech jeho útvarů a zařízení, dále i materiálních prostředků k vojskům,

— včasné jejich přemísťování za útočícími fronty,

— pružné manévrování záložními silami a prostředky týlu v průběhu operací,

— široké využívání západoevropských železnic pro dovoz materiálních prostředků vojskům a pro operační převozy při přeskupování frontových a strategických záloh.

Sovětské vojenské umění, které si osvojilo a zobecnilo ohromné zkušenosti z předcházejících let, dosáhlo v roce 1945 ještě vyšší úrovně rozvoje a jasně dokázalo převahu nad vojenským uměním německé fašistické armády. Úspěšně vyřešilo takové důležité problémy, jako přípravu a vedení strategického útoku na celé frontě a do velké hloubky, plánování a uskutečnění řady postupných strategických operací do hloubky, organizaci součinnosti druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, přeskupování frontů a armád na velké vzdálenosti.